

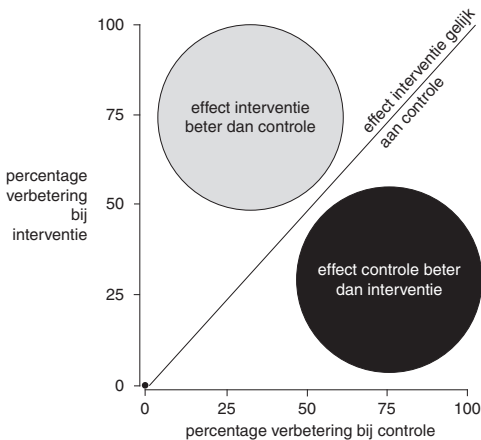
A

aandeel zie proportie.

aannemelijkheidsverhouding verhouding die aangeeft in welke mate een testuitslag past bij de aan- of afwezigheid van de ziekte in kwestie; *syn.* likelihood ratio.

abbéplot zie plot | abbé~.

voorbeeld van een abbéplot voor behandeling

abnormaal afwijkend van de norm.

absolute risicoreductie (ARR) zie risicoreductie | absolute ~.

absoluut risico zie risico | absoluut ~.

abstract [E. 'an abstract', *uitspr.* 'ebstrekt'; de ~] ZELFST. NW. samenvatting van een wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van een publi-

accident

A

catie of een presentatie op een wetenschappelijk congres.

accident **1** onvoorzien voorval; NB: verouderd als klinisch-diagnostische term; vb. cerebrovasculair accident (CVA); **2** ongeval; vb. prik-accident; *zie ook* incident.

accidenteel **1** door een ongeval (accident) ontstaan; vb. een accidentele wond; **2** bijkomstig, toevallig; *zie ook* incidenteel.

accreditatie het beoordelen van de kwaliteit van de zorgverlening of de opleiding in een instelling door een externe, onafhankelijke instantie o.b.v. van te voren vastgestelde criteria; toekenning hiervan, bijv. in de vorm van een keurmerk, kan derden een gefundeerd vertrouwen in de beloofde dienstenkwaliteit verschaffen; *zie ook* certificatie, registratie.

accuratesse mate van overeenkomst tussen de test die wordt geëvalueerd (de indextest) en de referentietest; dit omvat zowel de sensitiviteit als de specificiteit.

achterafkans *zie* kans | achteraf~.

achtergrondrisico *zie* risico | achtergrond~.

actuariële methode methode om overlevingscurven te schatten; hierbij wordt de tijdsas opgedeeld in perioden en worden de gegevens per interval gegroepeerd; i.t.t. bij de methode volgens Kaplan-Meier (kaplan-meierlevenstabel) worden de overlevingskansen niet voor elk tijdstip, maar per periode geschat, bijv. bij de vijfjaarsoverleving; *zie ook* tabel | kaplan-meierlevens~.

adherentie **1** mate waarin adviezen uit een richtlijn of protocol worden opgevolgd; *zie ook* compliance | artsen~; **2** SOC. GENEESK. het verzorgingsgebied van een zorginstelling.

adolescent jongen of meisje in de adolescentie; *syn.* jongvolwassene, jongvolwassen persoon; *zie ook* adolescentie, volwassen.

adolescentie [L *adolescēntia* = jongelingenleeftijd] **1** ENDOCRINOL. leeftijdperiode voor jongens van 17-22, voor meisjes van 17-19 jaar, de tijd van verworven geslachtsrijpheid; **2** PSYCHOL. de periode tussen het verschijnen van de secundaire geslachtskenmerken en het bereiken van de volwassenheid.

adverse event [E] *zie* event | adverse ~.

afhankelijke variabele *zie* variabele | afhankelijke ~.

afkappunt *zie* punt | afkap~.

AGREE-instrument (Appraisal of Guidelines for Research and Evaluation) instrument om de kwaliteit van klinische richtlijnen te beoordelen en evalueren; ontwikkeld door een internationaal samenwerkingsver-

band (AGREE Collaboration); *zie ook* richtlijn.

alfa (α) 1 eerste letter van het Griekse alfabet; 2 kans op het ten onrechte verwerpen van een juiste nulhypothese; d.w.z. een effect signaleren waar dit effect afwezig is, wordt ook wel 'kans op fout van de eerste soort (type I-fout)' genoemd (is vooraf gestelde niveau van statistische significantie waarbij de nulhypothese wordt verworpen, meestal gesteld op 0,05); *zie ook* fout | alfa~, significantieniveau.

Cronbachs alfa, cronbachalfa maat voor de mate van overeenstemming tussen de uitkomsten van verschillende items van een samengesteld meetinstrument, bijv. voor de vragen van een enquête; *syn.* internal consistency reliability, Cronbach's alpha. ♦ schrijfwijze 'Cronbach's alpha' is Engels.

alfafout, α-fout (α) *zie* fout | alfa~.

algemeen aanvaarde standaard *zie* standaard | gouden ~.

algemene anamnese *zie* anamnese | algemene ~.

algoritme expliciete beschrijving van een systematisch proces van opeenvolgende stappen waarbij elke stap afhangt van de uitkomst van de vorige, vaak weergegeven in een stroomdiagram; *zie ook* beslisboom.

klinisch algoritme beschrijving van stappen ten aanzien van medisch handelen die opeenvolgend moeten worden uitgevoerd; *syn.* medisch protocol; *zie ook* beslisboom.

alloanamnese *zie* anamnese | allo~.

allocation bias [E] *zie* bias | allocation ~.

analyse [G, ana; lysis = oplossing] onderzoek naar de samenstellende componenten; *zie ook* kosten-baten~.

analysis of variance [E] *zie* variantie~.

beslissingsanalyse het analyseren (identificeren, structureren en kwantificeren) van een probleem d.m.v. een beslisboom, waarna voor de patiënt een geschikt behandelplan kan worden gekozen; *zie ook* beslisboom.

clusteranalyse statistische techniek waarmee objecten of personen worden gesorteerd op basis van gemeenschappelijke kenmerken.

discriminantanalyse multivariate analysetechniek om een reeks van waarnemingen te classificeren in voorgedefinieerde klassen; het doel hiervan is de klasse te bepalen van een waarneming, gebaseerd op een reeks van voorspellende variabelen.

factoranalyse verzameling statistische methoden voor het analyseren van verbanden tussen verschillende variabelen met het oogmerk de

analyse

A

meer fundamentele dimensies die onder (groepen van) variabelen liggen te onderkennen, beschrijven en meten; eveneens vaak toegepast bij het ontwikkelen van scoringssystemen voor vragenlijsten.

fourieranalyse (Jean Baptiste Joseph Fourier (1768-1830), Frans wiskundige) statistische methode die bepaalt welke frequentiecomponenten met welke intensiteit in een signaal voorkomen; resulteert in een frequentiespectrum; veel gebruikt in beeldtransformaties (bijv. bij contrastverhoging); *syn.* fouriertransformatie.

gevoeligheidsanalyse *zie* sensitiviteits~.

individuelepatiëntgegevensanalyse analyse met gebruikmaking van individuele patiëntgegevens in een systematische review; hierbij worden de individuele data van de afzonderlijke onderzoeken gebruikt; *syn.* individual patient data analysis, IPD-analyse.

'intention to treat'-analyse [E, 'voornemen tot behandeling'] methode waarbij personen worden geanalyseerd in de groepen waaraan zij door randomisatie zijn toebedeeld, onafhankelijk van de werkelijke interventie; dit in tegenstelling tot de per-protocol-analyse; *zie ook* per-protocol~, randomiseren.

interimanalyse analyse binnen wetenschappelijk onderzoek voordat het onderzoek is afgerond; *syn.* tussentijdse analyse.

IPD-analyse *zie* individuelepatiëntgegevens~.

knelpuntanalyse methode om inhoudelijke en/of organisatorische knelpunten in de zorg op te sporen; wordt vooral toegepast bij het opstellen van een richtlijn; op die manier sluit de richtlijn zo goed mogelijk aan bij de behoeften van de dagelijkse praktijk; *zie ook* richtlijn.

kosten-batenanalyse analysetechniek waarmee wordt beoogd de doelmatigheid van het medisch handelen te meten en waarbij zowel de kosten als de baten in geld worden uitgedrukt; *zie ook* kosteneffectiviteits~, quality-adjusted life years, kostenutiliteits~, kostenminimalisatie~, kosten|prevalente~, incidente~.

kosteneffectiviteitsanalyse analyse waarin kosten en effecten (meestal overlevingsduur) van een interventie en een alternatief, uitgedrukt als ratio van incrementele kosten en incrementele effecten, worden vergeleken ter vaststelling van de doelmatigheid van een interventie; *zie ook* kosten-baten~.

kostenminimalisatieanalyse het vergelijken van alternatieve interventies om vast te stellen welke het goedkoopst is.

kostenutiliteitsanalyse vorm van kosteneffectiviteitsanalyse die is

gerelateerd aan het nut dat aan een bepaalde gezondheidsuitkomst voor een patiënt wordt toegekend; de kosten worden hierbij in geld uitgedrukt, de utiliteit wordt bijvoorbeeld uitgedrukt in 'quality-adjusted life years' (QALY's); *zie ook* kosteneffectiviteits~, quality-adjusted life years, kosteneffectiviteits~, kostenminimalisatie~, kosten|prevalente~, incidente~.

loglineaire analyse uitbreiding van de χ^2 -test voor het analyseren van het verband tussen meer dan twee nominale variabelen; begrip 'loglineair' slaat op het feit dat door logaritmische transformatie het probleem van het analyseren van multidimensionale frequentietabelen kan worden geherformuleerd in termen die sterk op variantieanalyse lijken.

meta-analyse kwantitatieve samenvatting van de resultaten van de afzonderlijke onderzoeken, veelal toegepast in een systematische review; kan bestaan uit het combineren van de resultaten van de afzonderlijke onderzoeken tot één algehele ('overall') schatting van het bestudeerde effect ('poolen') en/of uit het bestuderen van mogelijke bronnen van heterogeniteit; dit getalsmatig samenvatten van gegevens uit verschillende onderzoeken vergroot de mogelijkheid om tot een nauwkeurige schatting van het effect te komen en dient ter onderscheiding op statistische gronden van subgroepen die gevoeliger zijn voor een interventie; *zie ook* model|'fixed effect'~~, poolen. ♦ niet verwarren met 'metaanalyse' (is taalkundig begrip).

multivariate analyse verzamelnaam voor een aantal analysetechnieken voor de gelijktijdige analyse van twee of meer afhankelijke variabelen; vb. clusteranalyse en factoranalyse; *syn.* multivariabele analyse, multidimensionale analyse.

per-protocolanalyse analyse van een behandel-effect in klinische trials waarbij voor de berekening van het aantal responders alleen wordt gekeken naar personen die de behandeling volledig hebben afgemaakt, dit in tegenstelling tot de analyse volgens 'intention to treat'; *zie ook* 'intention to treat'~~.

regressieanalyse analyse om de waarde van een continue variabele te voorspellen uit een of meer andere continue variabelen als tussen die variabelen een verband bestaat; varianten daarvan kunnen op niet-continue variabelen worden toegepast; vb. het voorspellen van het lichaamsgewicht op basis van lengte en geslacht.

sensitiviteitsanalyse onderzoek naar de mate van beïnvloeding van een onderzoeksresultaat door het testen van verschillende scenario's;

anamnese

A

syn. gevoeligheidsanalyse; *zie ook* sensitiviteit.

subgroepanalyse analyse van de resultaten van een subgroep t.o.v. de totale onderzoekspopulatie; toepassing van subgroepanalyse moet van tevoren in het onderzoeksprotocol zijn vastgelegd; dit voorkomt een oneigenlijk streven naar statistisch significante resultaten; in verband met verlies aan statistische power hecht men aan subgroepanalyses minder waarde dan aan analyses die in de gehele onderzoekspopulatie zijn gedaan; *zie ook* statistische power.

survivalanalyse statistische analyse van gebeurtenissen, i.h.b. de overleving, die in de loop van de tijd in een cohort optreden; in de techniek wordt deze zelfde methode 'failure time analysis' genoemd; *syn.* survival analysis; *zie ook* tabel | kaplan-meierlevens~.

tussentijdse analyse *zie* interim~.

utiliteitsanalyse toekennen van een waarde aan een bepaalde gezondheidstoestand; wordt vaak toegepast in kwaliteit-van-levenonderzoek; *zie ook* kwaliteit van leven.

variantieanalyse statistische techniek om meer dan twee gemiddelden met elkaar te vergelijken; dient ter berekening van de variantie tussen de groepen (in hoeverre de verschillende groepsgemiddelden van elkaar verschillen) en de variantie binnen de groepen (de spreiding van de metingen binnen elke groep); *syn.* analysis of variance, ANOVA; *zie ook* ANCOVA, ANCOVA|M~. ♦ afkortingen ANOVA, ANCOVA en MANCOVA niet verwarren.

anamnese [G, anamnesis = herinnering] voorgeschiedenis van een ziekte zoals deze is te construeren uit mededelingen van de patiënt (autoanamnese) of van anderen (alloanamnese, heteroanamnese). ♦ 'a. opnemen/afnemen'; bijv. naamw. 'anamnestisch' (~ onderzoek) niet verwarren met 'amnestisch'.

algemene anamnese anamnese m.b.t. algemene vragen omtrent naam, sekse, leeftijd, adres, beroep, medische voorgeschiedenis, geneesmiddelengebruik, intoxicaties, overgevoeligheid e.d.

alloanamnese *zie* hetero~.

biografische anamnese anamnese die zich ook over de verdere levensgeschiedenis van de patiënt uitstrekt.

blanco anamnese anamnese die geen gegevens heeft opgeleverd die relevant voor de diagnostiek zijn; *syn.* blanco voorgeschiedenis.

familieanamnese ziektegegevens omtrent de familieleden van de patiënt, o.a. van belang bij familiale en erfelijke ziekten; vermeldt o.a. of in de familie ziekteverschijnselen als die v.d. patiënt voorkomen;

area under the receiver operating characteristic curve

kan behulpzaam zijn bij diagnosticeren van bep. familiair voorkomende ziekten ('familieanamnese is positief voor coronairlijden') en/of bij vaststelling v.d. erfelijkheid daarvan; *syn.* medische familiegeschiedenis.

heteroanamnese voorgeschiedenis van een ziekte zoals deze is te construeren uit mededelingen van andere personen dan de patiënt zelf (familie enz.); *syn.* alloanamnese; *zie ook* anamnese.

psychosociale anamnese anamnese m.b.t. psychische en sociale aspecten; *syn.* sociale anamnese.

speciële anamnese anamnese die is gericht op verheldering van de klacht(en) en/of de verschijnselen in verband waarmee de patiënt de arts consulteert; *syn.* huidige anamnese.

tractusanamnese anamnese waarbij 'screenend' door de arts wordt nagegaan hoe de belangrijkste onderdelen en orgaansystemen ('tractussen') van het lichaam functioneren.

anamnestisch behorend tot, afkomstig van, m.b.t. de anamnese; vb. anamnestische gegevens.

ANCOVA variantieanalyse waarbij voor covariaten wordt gecorrigeerd; specifiek type van ANOVA; term is samentrekking van 'ANOVA' (= variantieanalyse) en 'covariaat'; *zie ook* analyse|variantie~.

MANCOVA meervoudige variantieanalyse waarbij rekening is gehouden met covariabelen; betreft subvorm van ANOVA; *syn.* meervoudige covariabele variantieanalyse; *zie ook* variantieanalyse|meervoudige ~.

ANOVA *zie* analyse|variantie~.

anticiperende gezondheidszorg *zie* gezondheidszorg|anticiperende ~.

apex [L, Lat. mv. *apices*, Ned. mv. *apexen*; Lat. gen. *apicis*] punt, top, spits.

a-posteriorikans *zie* kans|a-posteriori~.

a-priorikans *zie* kans|a-priori~.

area under the receiver operating characteristic curve, area under the ROC curve (AUC) [E] **1** maat voor de predictieve validiteit van een meetinstrument, hiermee wordt de accuratesse van een meetinstrument weergegeven, deze heeft een waarde tussen 0 en 1; een AUC van 1 duidt op een perfecte accuratesse van een test die alle zieken kan identificeren zonder fout-positieven; de waarde 0,5 is een onbruikbare test, die evenveel terecht-positieven als fout-positieven detecteert; waarden onder de 0,5 kunnen bruikbaar zijn als men de interpretatie van de uitkomst omkeert; *zie ook* receiver operating characteristic; **2** FARMA-

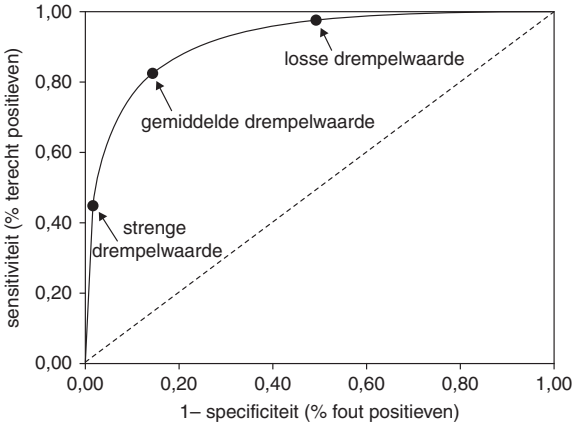
A

arm

A

COL. oppervlakte onder plasmaconcentratie-tijdcurve als maat voor totale expositie aan een geneesmiddel.

voorbeeld van een area under the receiver operating characteristic (ROC) curve (AUC)

arm 1 elk van de bovenste ledematen bij de mens, reikend van de schouder tot aan het polsgewricht; in bredere zin met inbegrip van de hand; *syn.* brachium [L]; 2 deel van een (wetenschapp., epidemiol. enz.) onderzoek.

ARR zie risicoreductie | absolute ~.

artsencompliance zie compliance | artsen~.

aselect zie select | a~.

aselecteren [*werkw.*] zie randomiseren.

aselecte steekproef zie steekproef | aselecte ~.

assessment [E, 'schatting', 'taxatie', 'beoordeling'] het systematisch verzamelen, ordenen en interpreteren van informatie over een persoon en zijn situatie met het oog op een eventuele behandeling; omvat meer dan het verzamelen van ziektesymptomen.

health-technology assessment (HTA) [E, 'beoordeling van gezondheidstechnologie'] onderzoek naar een medische voorziening waarbij

naast de effectiviteit ook andere aspecten, zoals economische, sociaalculturele, juridische en ethische, in de evaluatie worden betrokken; de methodologie van HTA-onderzoek spitst zich toe op de integratie van deze aspecten; *zie ook* medical-technology ~. ♦ termen *medical-technology assessment* (MTA) en *health-technology assessment* (HTA) worden door elkaar gebruikt.

medical-technology assessment (MTA) [E] evaluatie van een medische voorziening waarbij naast de effectiviteit andere aspecten, zoals organisatorische, economische, sociaalculturele, juridische en ethische aspecten worden betrokken; ook onderzoek dat uitdrukkelijk is gericht op kwaliteit van leven wordt tot MTA-onderzoek gerekend; *zie ook* health-technology ~. ♦ *medical-technology assessment* (MTA) en *health-technology assessment* (HTA) worden door elkaar gebruikt.

technology assessment [E] *zie* health-technology ~.

assessment bias [E] *zie* bias | assessment ~.

associatie 1 samenhang tussen twee of meer kenmerken in een populatie; bep. symptomen komen vaker samen voor dan op grond van prevalentie van de afz. afwijking kan worden verwacht en zonder dat de oorzaak hiervan bekend is; vb. VATER-associatie, geassocieerde ziekten (samengaande/samenhangende ziekten), *Clostridium difficile*-geassocieerde diarree; *zie ook* correlatie; **2** verband tussen twee of meer reeksen waarnemingen of gegevens; vb. associatie tussen lengte en gewicht; **3** PSYCHOL. koppeling (in onderling verband brengen), bijv. van symptomen of denkbeelden.

at random *zie* random | at ~.

at risk [E] *zie* risico | at risk.

attack rate [E, 'aanvalssnelheid'] cumulatieve incidentie of percentage ziekten over een bepaalde periode; wordt in het bijzonder gebruikt bij epidemieën; vb. infectiepercentage; *syn.* case rate; *zie ook* incidentie | cumulatieve ~.

attributief risico *zie* risico | attributief ~.

AUC *zie* area under the receiver operating characteristic curve.

audit [E, *uitspr.* ò-dit] toetsing (als vorm van kwaliteitsbewaking); kan betrekking hebben op zowel interne toetsing (binnen de eigen instelling of beroepsgroep) als externe toetsing (beoordeling van buitenaf); *zie ook* intercollegiale toetsing.

medical audit [E] methode waarmee op basis van expliciete criteria, bijvoorbeeld ontleend aan ('evidence-based') richtlijnen, het zorgproces wordt geanalyseerd, beoordeeld en verbeterd; biedt professio-

auditstudie

A

nals gestructureerde en systematische feedback over de feitelijk verleende zorg; *zie ook* intercollegiale toetsing, review | peer ~.

auditstudie onderzoek waarin het beoordelen van de kwaliteit van zorg met behulp van criteria in een specifieke setting centraal staat; *zie ook* audit.

autocorrelatie *zie* correlatie | auto~.